

“ÖZGÜN VE KOLAY ANLAŞILIR İÇERİĞİYLE”

İDARE HUKUKU

“KONU ANLATIMLI KİTAP”

KPSS A

9. BASKI

A KADRO

Eğitim Kurumları

BAKIRKÖY

İletişim Adresi

Cevizlik Mahallesi İstanbul Cad.

Mor Sümbül Sokak No. 25

Bakırköy / İstanbul

Tel (Pbx): 0 (212) 542 30 00

E-mail: info@akadroegitim.com

İletişim ve Bilgi Hattımız : 0 (850) 346 46 40

www.akdrue.com | www.akadroegitim.com | www.akadroyayinlari.com

Yazar

Komisyon

Grafik Tasarım

Sima HEDAYATI

ISBN

978-625-97647-6-4

Baskı

AKTİF KIRTASIYE MATBAACILIK YAYINCILIK BİLGİSAYAR HİZ. SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
DAVUTPAŞA MAH DAVUTPAŞA CAD NO: 141/A ESENLER / İSTANBUL

Bu eserin yayın hakkı A Kadro Özel Eğitim Hizmetleri Ticaret Anonim Şirketi'ne aittir.
İzinsiz kopya edilemez, çoğaltılamaz kısmen de olsa yayınlanamaz.

ÖNSÖZ

Sevgili KPSS adayları;

İdare hukuku, idari teşkilat ve idari yargı, kamu yönetimi ve hukuk alanlarında kariyer yapmak isteyen adaylar için kritik bir öneme sahiptir. Bu alanlar, KPSS ve kamu kurumları personel alım sınavlarının **önemli bir parçasını** oluşturur.

Bu kitap, Siyasal Bilgiler, İktisadi ve İdari Bilimler (İİBF) ve Hukuk Fakültesi öğrencilerine yönelik olarak, KPSS ve kamu kurumları alım sınavlarına hazırlık için kapsamlı ve erişilebilir bir kaynak sunmayı amaçlamaktadır. İçeriğinde, konuları daha kolay anlayabilmeniz için bolca tablo, test ve cevap anahtarı bulunmaktadır. Amacımız yalnızca teorik bilgi vermek değil, aynı zamanda bu bilgileri sınavlarda karşılaşılabileceğiniz soru türlerine nasıl uygulayacağınızı göstermektir.

İdare hukukunun temellerini sağlam bir şekilde öğrenmek, sadece sınavlarda başarı sağlamanızı değil, aynı zamanda kamu yönetiminin çeşitli alanlarında etkili bir şekilde görev almanızı da mümkün kılar. Bu kitap, size güçlü bir temel kazandırarak kariyerinizde ilerlemenize katkı sağlayacak bilgi ve becerileri sunmayı hedeflemektedir. Başarılarınızın artarak devam etmesini diler, bu yolculukta size faydalı olabilmeyi umarız.

Komisyon

A KADRO EĞİTİM KURUMLARI

İÇİNDEKİLER

İDARE HUKUKUNA GİRİŞ	»	06
İDARE ORGANI VE İDARİ FONKSİYON	»	07
İDAREYE İLİŞKİN ANAYASAL İLKELER	»	08
İDARENİN İŞLEMLERİ	»	20
İDARENİN İKİ TARAFLI İŞLEMLERİ	»	43
KAMU HİZMETLERİ	»	56
İDARENİN YETKİLERİ	»	66

İÇİNDEKİLER

İDARENİN MALLARI	»	78
KOLLUK	»	81
İDARENİN SORUMLULUĞU	»	85
KAMU GÖREVLİLERİ	»	90
TÜRKİYE’NİN YÖNETİM YAPISI	»	114
İDARİ YARGI	»	185
YARARLANILAN KAYNAKLAR	»	224

Giriş

İdare hukuku, idarenin kuruluş ve işleyişine dair uygulanan hukuk kurallarının bir bütünüdür. İdare hukukunun konusunu, "kamu idareleri", yani "devlet idaresi" oluşturur. Başta Fransa olmak üzere Kıta Avrupası ülkelerinde ve ülkemizde idare ve idarenin faaliyetlerine bireylerarası ilişkileri düzenleyen hukuktan tamamen bağımsız bir hukuk uygulanmakta ve uygulamadan doğan uyuşmazlıklar da adli yargı dışında değişik yargılama usulleriyle çözümlenmektedir.

İdarenin, özel hukuktan ayrı bir hukuka tâbi olmasına ve idarenin işlem ve eylemlerinin yargısal denetiminin ayrı mahkemelerde yapılmasına "**idari rejim**" denir. Bu nedenle kamu hukuku-özel hukuk ayırımının yerleşmediği Anglo-Sakson ülkelerinde idare hukuku çok fazla gelişmemiştir.

O halde yürütmenin uzantısı olan bir "idare", idarenin kuruluş ve işleyişine egemen olan kurallar bütünü olan "idare hukuku" ve "idari yargının varlığı" bir ülkede "idari rejim" in asli unsurlarıdır denebilir.

İdare hukukunun başlıca **özellikleri** şunlardır:

- İdare hukuku, genç bir hukuk dalıdır. İdare hukuku, hukuka bağlı devlet anlayışının gelişmeye başladığı 19. yy'da ortaya çıkmıştır.
- İdare hukuku, tedvin edilmemiş bir hukuk dalıdır. İdare hukukunun tedvin (kodifiye) edilmemiş olması bu alana ilişkin hukuk kurallarının tek bir metinde toplanamamış olması anlamına gelir. İdarenin örgütünü, faaliyetlerini, görevlerini, görevlilerini ilgilendiren yüzlerce kanun mevcuttur. Bu nedenden dolayı bunların tek bir hukuki düzenlemede toplanabilmesi olanağı yoktur.
- İdare hukuku, içtihadi bir hukuk dalıdır. İdare hukukunun tedvin edilmemiş bir hukuk dalı olması nedeniyle ortaya çıkan boşluk ve sorunlar mahkeme içtihatlarıyla doldurulmaktadır.
- İdare hukuku, statüsel niteliktedir. Özel hukuk ilişkilerinde kural olarak irade serbestisi geçerlidir. Taraflar karşılıklı anlaşarak istedikleri hukuki ilişkiyi kurabilir ve buna istedikleri içeriği verebilirler. Oysa idare hukukunda, tarafların serbest iradeleriyle kararlaştırılan hukuki ilişkiler yoktur. İdare hukukunda önceden belirlenmiş "statüler", yani **genel hukuki durumlar** vardır. Vatandaşlık statüsü, öğrencilik statüsü, memurluk statüsü gibi. Bu statülere girip çıkmak çoğunlukla ilgili kişinin isteğine bağlıdır. Ancak ilgili kişinin, içine girmek istediği statünün koşullarını belirleme imkânı yoktur.
- İdare hukuku işlemleri tek taraflıdır. İdarenin işlem ve eylem yaparken açıkladığı irade özel hukuktaki gerçek ve tüzel kişilerininkine oranla hukuksal açıdan daha üstün bir konum ve güçtedir.
- İdare hukukundan doğan uyuşmazlıklar idari yargıda görülür. İdari uyuşmazlıklar, adli yargı düzeni dışında idari yargının alanına girmektedir.
- İdare hukukunun **başlıca kaynakları** şunlardır: Anayasa, kanunlar, Cumhurbaşkanlığı kararnameleri, uluslararası antlaşmalar, yönetmelikler, düzenleyici işlemler, içtihatlar, idari teamüller ve doktrin (bilimsel eser ve görüşler).

BİRİNCİ BÖLÜM

İDARE ORGANI VE İDARİ FONKSİYON

Bir devletin temel fonksiyonları, "yasama fonksiyonu", "yürütme fonksiyonu" ve "yargı fonksiyonu" olmak üzere üçe ayrılır. Yasama fonksiyonuyla devlet kurallar koyar, yürütme fonksiyonuyla devlet, bu kuralları uygular, yargı fonksiyonuyla da devlet, ortaya çıkan uyuşmazlıkları çözmeyi amaçlar. Bu ayırımı doğal bir sonucu olarak bu işlevleri yerine getirmek üzere devlet üç temel organa sahiptir: "**yasama organı**", "**yürütme organı**" ve "**yargı organı**". İdare ise yürütme organının içinde yer alır. Ancak idare, yürütme organının tamamı değil, sadece bir kısmını oluşturmaktadır. Bu nedenle idareyi, devletin yürütme organının bir parçası ve uzantısı olarak niteleyebiliriz.

Devletin güçleri arasında yürütme ve onun uzantısı olan idare hem hukuksal bir araç olan "**işlemler**" hem de fiziksel bir olgu olan "**eylemler**" yapabilme yeteneği ile donatılmışlardır. Nitekim diğer ikisi yani yasama ve yargı organları sadece işlemler yapabilme durumunda olduklarından bunların yürütülmesi, uygulanması yani eyleme dönüşmesi yine yürütme ya da idare tarafından yapılmaktadır. O halde idareyi Devletin yasama ve yargı organları ile yürütme organının da Cumhurbaşkanı Cumhurbaşkanı yardımcısı ve bakanlar dışında kalan tüm kuruluşları olarak tanımlamak mümkündür.

Yürütme organının içinde yer alan, **Cumhurbaşkanı, Cumhurbaşkanı yardımcısı ve bakanlar**, idare kavramına kural olarak dâhil değildirler. Bunların görev ve yetkilerinin siyasal niteliği ağır basmaktadır. Ancak, yürütme organının siyasal kanadını, idare kavramının tamamen dışında düşünmek de mümkün değildir. Zira bunlar örgütlenmiş bir kamu hizmetinin **en yüksek amirleri** olarak idare ile yakın ilişki içindedirler.

O hâlde **organik anlamda idare**, Yasama ve yargı organları dışında, devlet tüzel kişiliğini temsil eden merkezi idare ile, belli yörelerin mahalli ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan mahalli idareleri (yerel yönetimleri) ve öteki kamu tüzel kişilerini kapsamaktadır.

Fonksiyonel anlamda idare, Devletin yasama ve yargı fonksiyonları ve yürütmenin salt siyasal nitelikli faaliyetleri dışında, Devletin günlük kamusa ihtiyaçları karşılamak, kamu hizmetlerini sunmak amacıyla yürüttüğü tüm kamusal faaliyetlerdir diyebiliriz.

Anayasa'da göre T.C. Devleti İdaresinin görevleri şu şekilde sayılmıştır:

- Kamu hizmetlerini sunmak,
- Milli güvenliği sağlamak,
- Kolluk faaliyetleri,
- Özendirme ve destekleme faaliyetleri,
- Planlama ve iç düzen faaliyetleri.

DİKKAT

Yürütmenin bazı faaliyetleri **siyasi nitelikli** olduğu için **idari fonksiyonun** içinde düşünülmez.

Örneğin;

- Yürütme organının yasama ve yargı ile başka devletlerle ilişkileri,
- Cumhurbaşkanı'nın Devlet organlarının düzenli çalışmasını gözetmesi,
- Cumhurbaşkanı yardımcılarının ve bakanların atanması ve görevlerinden alınması konuları idari niteliğinden çok siyasal niteliği ağır basan konulardır. Bunlar idari fonksiyon içinde değil **yürütmenin siyasi fonksiyonu** içinde değerlendirilir.
- Öte yandan yasama ve yargı organlarının bazı işlemleri ise idari fonksiyon içinde değerlendirilir.

Örneğin, TBMM'nin veya bir yargı organının personel atama ve görevlendirme işlemleri, bütçe harcama işlemleri, disiplin işlemleri, taşınır, taşınmaz mallarla ilgili işlemler, ihale işlemleri gibi.

İdari Fonksiyonun başlıca **özelliklerini** de şu şekilde sıralayabiliriz:

- **İdari fonksiyonun amacı** kamu yararını **gerçekleştirmektir**.
- **İdari fonksiyonun konusu**, kamu hizmetleridir.
- **İdari fonksiyon**, kamu gücü **kullanılarak yerine getirilir**.
- **İdari fonksiyon**, idarî işlemlerle **yürütülür**.
- **İdari fonksiyon**, süreklidir.
- **İdari fonksiyon** kendiliğinden **harekete geçer**.
- **İdari fonksiyon bireylerle** doğrudan **doğruya ilgilidir**.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi idari fonksiyona dâhildir? (KPSS 2008)

- TBMM Başkanının TBMM'nin olağanüstü toplantıya çağırılma istemini ret kararı
- Cumhurbaşkanının bir milletvekilini bakan olarak ataması
- Hâkimler ve Savcılar Kurulunun bir hâkimi Yargıtay üyesi seçme kararı
- Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulunun verdiği içtihatları birleştirme kararı
- Adalet Bakanının bir davaya ilişkin kanun yararına bozma isteminde bulunmasına dair kararı

İKİNCİ BÖLÜM

İDAREYE İLİŞKİN ANAYASAL İLKELER

1982 Anayasası düzenlemelerinde idarenin kuruluş, görev ve yetkilerine ilişkin aşağıdaki ilkeler yer almıştır.

1. HUKUK DEVLETİ

İlk kez 1961 Anayasası ile kabul edilen hukuk devleti anlayışı 1982 Anayasasında da aynen kabul edilmiştir. Hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan bir devlettir.

Polis devleti kavramının **zıttı** olan hukuk devleti; devletin eylemlerinde, işlemlerinde **hukuk kurallarına bağlı** olduğu ve vatandaşların hukuki güvence altında olduğu bir devlettir.

Hukuk devletinin unsurları şunlardır:

- Anayasanın üstünlüğü ve bağlayıcılığı
- Yasama, yürütme ve idarenin bütün işlem (karar) ve eylemlerinin yargısal denetime tabi olması
- Kuvvetler ayrılığının benimsenmesi
- Yargı bağımsızlığı
- Adil yargılanma
- Temel hak ve özgürlüklerin güvenceye alınması
- Vatandaşlar için hukuk güvenliği
- Hukuk önünde eşitlik
- Kanuni hakim güvencesi
- Kanuni (yasal) idare
- Devlet işlemlerinin belirliliği
- İdarenin mali sorumluluğu (İdare, verdiği zararları tazmin etmelidir.)
- Hukukun genel ilkelerine bağlılık.

DİKKAT

Hukuk Devletinin Tarihsel Aşamaları: Hukuk devleti, yönetilenlere hukuk güvenliği sağlayan, hukuka bağlı bir devlet düzenini anlatmaktadır. Ancak tarihsel olarak hukuk devletine ulaşılmadan çeşitli aşamalardan geçilmiştir. Hukuk devletinden önceki aşamalar şöyledir:

Mülk Devlet Anlayışı: Orta çağda, derebeylik ve feodalite döneminde egemen olan bir anlayıştır. Bu dönemde, egemenlik yetkisi bir tür mülkiyet hakkı şeklinde kullanılıyordu. Devlet, kralın kişisel mülkü olarak kabul ediliyordu. Kralın sahip olduğu bu kamusal yetkiler aynı zamanda onun mali sayılıyordu. Kral bu yetkilerini dilediği gibi kullanabiliyor, miras yoluyla varislerine bırakabiliyordu.

Polis devleti anlayışı: 17. ve 18. yüzyıllarda Almanya'da ve Kara Avrupası'nda egemen olan bu anlayış, yönetimi hukuka bağlı olmayan ve toplumun refahı, selameti ve kamu güvenliği için her türlü önemi alma yetkisini kendinde gören bir yaklaşıma sahipti.

Hazine Teorisi: Polis devleti döneminde, yönetilenlerin, devlet yönetimine ve kamu gücüne karşı korunmasını sağlamak için "hazine teorisi" geliştirilmiştir. Bu teoriye göre, devletin hazinesi, hükümdarın dışında ve ondan bağımsız tüzel kişi olarak kabul edilmektedir. Böylece, idarenin faaliyetleri dolayısıyla hakları ihlal edilen kişilere hazineye karşı dava açıp tazminat alma hakkı veriliyordu.

2. LAİKLİK

1924 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu, devletin niteliklerini sıralarken "devletin dini, din-i İslamdır" ifadesine yer vermişti. 1928 yılında yapılan değişiklikle bu ifade Anayasa'dan çıkarılmıştır.

Laiklik ilkesi ise anayasal sistemimize ilk kez 1924 Anayasası'na **1937 yılında yapılan değişiklikle** girmiştir.

Laik bir devletin unsurları şunlardır:

- Din ve devlet kurumları birbirinden ayrı olmalıdır.
- Devletin Resmî bir dini yoktur. Devlet bütün dinlere ve inanç topluluklarına eşit mesafede ve tarafsız olmalıdır.
- Hukuk kuralları din kurallarına uymak zorunda olmamalıdır.
- Lâik devlette herkes dinini seçmekte ve inançlarını açığa vurabilmekte, tanınmış olan din ve vicdan özgürlüğünün sınırları içinde serbesttir.
- İnanç ve vicdan özgürlüğü mutlaklıdır.
- İbadet hürriyeti de tanınmıştır ancak ibadet hürriyeti mutlak değildir sınırlamalar getirilebilir.
- Dinin bireyin manevî hayatını aşarak toplumsal hayatı etkileyen ve davranışlara ilişkin bölümlerinde, kamu düzenini, güvenliği ve başkalarının çıkarlarını korumak amacıyla, sınırlamalar yapılabilir ve dinin kötüye kullanılmasını ve sömürülmesini yasaklayıcı düzenlemeler getirilebilir.
- Diyanet İşleri Başkanlığı genel idare içinde yer alan, laiklik ilkesi doğrultusunda faaliyet gösteren ve tüzel kişiliği olmayan bir kuruluştur.
- "Din öğretimi" değil, "Din Kültürü ve Ahlâk öğretimi" zorunlu bir ders olarak kabul edilmiştir.

3. SOSYAL DEVLET

İlk kez 1961 Anayasası ile kabul edilen sosyal devlet anlayışı 1982 Anayasasında da aynen kabul edilmiştir. Sosyal devlet ya da refah devleti; devletin, sosyal barışı ve sosyal adaleti sağlamak amacıyla sosyal ve ekonomik hayata aktif müdahalesini gerekli gören herkese insan onuruna yaraşır asgari bir hayat seviyesi sağlamaya ve emek-sermaye (işçi-işveren) ilişkilerini dengeli olarak düzenlemeye çalışan bir devlet anlayışı olarak tanımlanabilir.

Sosyal devlet amaçlarını çoğu zaman mali ve iktisadi politikalarla gerçekleştirmeye çalışır. Sosyal devletin gerçekleştirebilmesi için gerekli araçlar şunlardır:

- Herkese insan onuruna yaraşan asgari bir yaşam düzeyinin sağlanması.
- Milli gelirin adaletli dağıtımının sağlanması. Gelir ve servet farklılıklarının azaltılmasına yönelik tedbirler alınması: vergide adalet, mali güce göre vergi toplanması gibi.
- Ekonominin planlanması ve devletin gerektiğinde ekonomiye müdahale edebilmesi.
- Kamu yararının öngördüğü durumlarda kamulaştırma ve devletleştirme yapılabilmesi.
- İşsizliği önleyici tedbirler alınması İstihdamın geliştirilmesi. Çalışanların sosyal haklarının güvenceye alınması, çalışma koşullarının iyileştirilmesi.

Sosyal devlet, 19. yy'da hâkim olan liberal akımların savunduğu **jandarma devlet** anlayışının zıttı olarak kabul edilir. Jandarma devlet anlayışına göre, devletin görevleri, savunma, güvenlik ve adalet hizmetlerinden ibarettir. Bu anlayışa göre devletin ekonomik ve sosyal hayata müdahalesi ekonominin doğal kanunlarının işleyişini bozacağından zararlıdır.

Aynı şekilde sosyal devleti, üretim araçlarının ve tüm mülkiyetin devlete ait olduğu **sosyalist devlet** ile de karıştırmamak gerekir. Bu noktada **devlet mülkiyetinin genişletilmesi**, başlı başına sosyal devletin amaçlarından biri olamaz.

2010 Anayasa değişikliği ile Anayasa'nın 166. maddesinin kenar başlığı "Planlama; Ekonomik ve Sosyal Konsey" şeklinde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir. "Ekonomik ve sosyal politikaların oluşturulmasında hükümete istişarî nitelikte görüş bildirmek amacıyla Ekonomik ve Sosyal Konsey kurulur. Ekonomik ve Sosyal Konseyin kuruluş ve işleyiş kanunla düzenlenir."

İlgili değişiklik ile "**Ekonomik ve Sosyal Konsey**" uygulaması **anayasal dayanağa** kavuşturulmaktadır. Konsey, ekonomik ve sosyal politikaların oluşturulmasında hükümete istişarî nitelikte görüş bildirmek amacıyla kurul-

muştur. Üyeler, Kamu kesimi temsilcileri, işçi, işveren ve memur sendikalarından temsilciler ve meslek odalarından temsilcilerin katılımıyla karma bir şekilde meydana gelir.

4. MERKEZDEN - YERİNDEN YÖNETİM

Anayasa 123. Madde uyarınca, Türkiye'de İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır.

Merkezden yönetim, devletin sunacağı hizmetlerin tek elden yürütülmesi ve kamu gücünün merkezde toplanması anlamına gelir.

Yerinden yönetim, merkezin üstlenmediği kimi kamusal hizmetlerin, merkezden ayrı ve merkezi idarenin hiyerarşisinde yer almayan kamu idareleri tarafından yürütülmesidir.

	Merkezden Yönetim	Yerinden Yönetim
Yararları	<ul style="list-style-type: none"> • Güçlü bir devlet yönetimi sağlar. • Hizmetler, daha az harcama ile ve rasyonel bir biçimde yürütülür. • Hizmetler, yeknesak bir biçimde yürütülür. 	<ul style="list-style-type: none"> • Demokratik ilkelere daha uygundur. • Kırtasiyecilik ve bürokrasi azalır. • Hizmetler yöresel gereksinimlere uygun yürütülür.
Sakıncaları	<ul style="list-style-type: none"> • Bürokrasi ve kırtasiyeciliğe yol açar. • Hizmetlerin yöresel gereksinimlere göre yürütülmesi güçtür. • Demokratik ilkelere pek uygun değildir. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ülke bütünlüğünün ve milli birliğin sarsılma tehlikesi olabilir. • Partizanca uygulamalara yol açabilir. • Hizmetler yeknesak bir biçimde yürütülmeyebilir. • Mali denetimdeki güçlükler yaşanabilir.

Aşağıdaki tabloda Türkiye Cumhuriyeti İdaresi'nin örgütlenmesi ana hatlarıyla gösterilmiştir.

TÜRKİYE'NİN YÖNETİM YAPISI

5. YETKİ GENİŞLİĞİ İLKESİ

Bu ilke, merkezden yönetim sisteminin ortaya çıkaracağı sakıncalara karşı düşünülmüştür. Çünkü yetki genişliği ilkesi ile merkezi idarenin taşra örgütündeki amirlerine belli konularda merkeze danışmadan, merkez adına kendiliğinden karar alabilme olanağı vermektedir ve bununla amaçlanan kırtasiyeciliğin ve yönetimdeki hantallığın ortadan kaldırılmasıdır.

Anayasa'nın 126. Maddesine göre; "Türkiye, merkezi idare kuruluşu bakımından, coğrafya durumuna, ekonomik şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre, illere; iller de diğer kademeli bölümlere ayrılır. İllerin idaresi yetki genişliği esasına dayanır."

İl idaresinin amiri vali, merkezi idare adına merkeze danışmadan bazı konularda kendiliğinden kararlar alabilmekte ve bu kararları uygulayabilmektedir. Öteki taşra örgütlerinin yani kaymakam ve bucak müdürünün kural olarak böyle bir yetkisi bulunmamaktadır.

Özellikleri

- Yetkiyi merkez adına kullanan amir; vali, merkezi idarenin hiyerarşisine dâhildir.
- Vali, bu yetkiyi merkezi idarenin yürütmekle ödevli olduğu bir hizmetin (milli bir kamu hizmetinin) yürütülmesi için kullanmaktadır.
- Hizmetin giderleri merkezi idarenin bütçesinden karşılanmaktadır. Bir gelir elde edilirse yine merkezi idarenin gelirleri arasına katılmaktadır.

ÇIKMIŞ SORU

Yetki genişliği ilkesiyle ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur? (2008 Kaymakamlık)

- Yetki genişliği il özel idaresi ve belediyelerin yönetiminde uygulanan bir ilkedir.
- Yetki genişliği ile yerinden yönetim birimlerinin özerk karar alma yetkisi bir ölçüde genişletilmektedir.
- Yetki genişliğinde yetkiyi kullanan idari birim, merkezî yönetimin idari vesayet denetimine tabidir.
- Yetki genişliği ilkesinde yetki devrinden farklı olarak ilgili idari birim kendisine devredilen yetkileri belirli bir süre ile sınırlı olarak kullanabilir.
- Yetki genişliğinde, yetki merkez adına ve millî bir kamu hizmetinin yürütülmesi için kullanılmaktadır.

6. İDARENİN BÜTÜNLÜĞÜ İLKESİ

Anayasa'nın 123. Maddesi: "İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir" hükmünü getirmiş ve Türk İdaresinin hem "**kuruluş**" hem de "**görevler**" yönünden bir bütün olduğunun altını çizmiştir.

İdari teşkilatta yer alan örgütler ilk bakışta birbirlerinden ayrı ve parçalanmış bir görünüm sergileseleler dahi gerek "**kuruluş**" ve gerekse "**görevler**" yönünden birbirlerinden tamamen bağımsız düşünülemez. Görevlerini birbirlerinden kopuk değil ve fakat birbirleriyle uyum içinde yürütmek zorundadırlar.

İdareyi oluşturan her örgüt varlığını bir kanundan almaktadır. İdari yapılar, "**Kanuni (yasal) İdare**" ilkesi uyarınca ya doğrudan doğruya bir **kanunla ya da kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak** kurulmaktadır. Ancak 2017'de yapılan Anayasa değişiklikleri ile Cumhurbaşkanına yürütme yetkisine ilişkin konularda **Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi** çıkarma imkânı tanınmıştır. Yine Anayasa'nın 123. Maddesinde yapılan bir değişiklikle "**Kamu tüzeliği**", ancak kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle **kurulur**" hükmü getirilmiştir.

İdareyi oluşturan örgütler, **görevleri yönüyle** de bir bütünlük gösterirler. Görevlerini birbirlerinden kopuk değil ve fakat birbirleriyle uyum içinde yürütmek zorundadırlar. İdarenin görevleri yönünden bütünlüğü "**hıyerarşi**" ve

"**idari vesayet**" olarak adlandırılan iki hukuki denetim aracıyla gerçekleştirilmektedir.

A. HİYERARŞİ

Üst makam veya memurların ast derecedeki makam veya memurlar üzerinde sahip olduğu hukuki güçtür. Hıyerarşik denetimde; **ast-üst, amir-memur** ilişkisi söz konusudur.

Hıyerarşi Gücünün Kapsamı

- Astın memuriyet durumuna ilişkin işlemler yapma:** hıyerarşik amirin astlarına ilişkin yaptığı; atama, sicil verme, yükseltme yapma, onlara disiplin cezaları verme gibi işlemleri.
- Asta emir verme yetkisi:** Amirin, astlarına işlemlerini yapmadan önce emir, direktif vermesi, işlemleri yaparken yol ve yön göstermesi gibi.

Astın bu emir ve direktiflere karşı itiraz ya da dava açma hakkı yoktur. Ancak 1982 Anayasası 137. Maddede, bu konuyla ilgili şu şekilde bir düzenleme yapmıştır:

Kanunsuz emir: "Kamu hizmetlerinde herhangi bir sıfat ve suretle çalışmakta olan kimse, üstünden aldığı emri, yönetmelik, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi, kanun veya Anayasa hükümlerine aykırı görürse, yerine getirmez ve bu aykırılığı o emri verene bildirir. Ancak, üstü emrinde ısrar eder ve bu emrini yazı ile yenilirse, emir yerine getirilir; bu halde, emir yerine getiren sorumlu olmaz. Konusu suç teşkil eden emir, hiçbir suretle yerine getirilmez; yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz. Askerî hizmetlerin görülmesi ve acele hallerde kamu düzeni ve kamu güvenliğinin korunması için kanunla gösterilen istisnalar saklıdır."

- Astın işlemlerini denetleme yetkisi:** Hıyerarşik amir astının işlemlerini hem **hukukilik** hem de **yerindelik** yönünden denetleyebilir. Amir bu işlemleri, onama, onamama, düzeltme, değiştirme, kaldırma, geri alma, erteleme, durdurma gibi yetkilere sahiptir. Ancak hıyerarşik amir **kanunlarda aksi belirtilmediği** sürece hiçbir şekilde astın yerine **geçerek ilk elden** işlem yapamaz. Böyle bir müdahale olursa bu durum idare hukukunda "**yetki tecavüzü**" olarak adlandırılır ve işlem hukuka aykırı olur.

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisi hiyerarşi yetkilerinden biri değildir? (2006 İdari Yargı)

- A) Astın yerine işlem yapma
- B) Astın işlemlerini kaldırma
- C) Asta disiplin cezası verme
- D) Asta emir verme
- E) Astın hizmet yerini değiştirme

B. İDARİ VESAYET

İdari vesayet, devlet tüzel kişiliğini temsil eden merkezi idarenin, devlet tüzel kişiliğinden ayrı tüzel bir kişiliğe sahip yerinden yönetim kuruluşları (yerel yönetimler ve hizmet yerinden yönetim kuruluşları) üzerinde uyguladığı denetimdir. **Anayasa'nın 127. Maddesinde** bu durum şu şekilde vurgulanır:

"Merkezî idare, mahallî idareler üzerinde, mahallî hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahallî ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idarî vesayet yetkisine sahiptir."

Görüldüğü gibi 1982 Anayasası merkezi yönetimin, mahalli idareler (yerel yönetimler) üzerindeki idari vesayet yetkisini **127. Maddede** açıkça düzenlemiştir. Anayasa açıkça düzenlenmemiş olmasına rağmen **hizmet yerinden yönetim kuruluşları** üzerinde de idari vesayet denetimi olduğu unutulmamalıdır.

Vesayet makamları, başta bakanlar olmak üzere merkezi idarenin çeşitli birimleridir. Özellikle de *içişleri bakanı, vali ve kaymakam* yerel yönetim kuruluşları üzerinde bu denetimi yürütmektedir.

İdari Vesayetin Kapsamı

- Yerinden yönetim kuruluşlarının organları üzerindeki idari vesayet yetkisi

Seçimle işbaşına geldiği için merkezi idare yerel yönetimlerin (belediye, il özel idaresi ve köy) organları üzerinde herhangi bir yetkiye sahip değildir. Bu denetim yargı yoluyla olur. Örneğin il genel meclisi ve belediye

meclisinin feshi, belediye başkanının görevine son verilmesi gibi yetkiler Danıştay'a aittir. Merkezi idarenin bu konudaki tek yetkisi, mahalli idare organları veya üyelerini İçişleri bakanının, mahkeme kesin kararını verene kadar geçici bir tedbir niteliğinde görevden uzaklaştırabilmesidir.

Öte yandan hizmet yerinden yönetim kuruluşlarının organları üzerinde ise merkezi idare, görevlileri seçme, atama, görevlerine son verme gibi yetkilerle donatılmışlardır.

- Yerinden yönetim kuruluşlarının işlemleri üzerinde idari vesayet yetkisi

İdari vesayet esas olarak yerinden yönetim organlarının işlemleri üzerinde uygulanır. Kanuna göre kimi idarelerin tüm, kimilerinin ise bazı işlemleri üzerinde idari vesayet yetkisi kullanılır. İşlemler üzerinde, onama, onama, uygulanmasını erteleme, geri gönderme, iptal davası açma gibi denetimler uygulanabilir.

C. HİYERARŞİ – İDARİ VESAYET KARŞILAŞTIRMASI

Hiyerarşi	İdari Vesayet
Olağan ve genel bir yetkidir, astın bütün işlemleri üzerinde söz konusudur.	İstisnaidir. Hangi işlemlerin ne şekilde idari vesayete tabi olduğu kanunlarca önceden gösterilmelidir.
Aynı tüzelkişilik içinde söz konusudur.	Farklı tüzel kişiler arasındadır.
Emir ve talimat verme yetkisi içerir	Emir ve talimat verme yetkisi içermez.
Amir işlemi geri alma, değiştirme, kaldırma, düzeltme, iptal etme gibi yetkilerle sahiptir.	Kural olarak vesayet makamları yerinden yönetim organlarının işlemlerini değiştiremez.
Üst, astının işlemleri üzerinde yerindelik denetimi yapabilir.	Yalnızca hukukilik denetimi yapılır. Bu kuralın kanunlarca öngörülmuş istisnaları olabilir. (Örneğin, köy yararına olmayan işlemlerin kaymakam ya da vali tarafından bozulabilmesi gibi).

7. KAMU TÜZEL KİŞİLİĞİ

Kamu Tüzel Kişiliği	
Kurulması	Anayasa 123. Madde uyarınca "Kamu tüzel kişiliği, kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurulur."
Ayrıcalıklar	<p>Kamu tüzel kişiliğine sahip kurumlar;</p> <ul style="list-style-type: none"> Kamu gücü ile donatılmak, hak ve fiil ehliyetine sahip olabilmek, mahkemelerde davalı ve davacı olabilmek, kendine ait gelirlere sahip olmak, tek taraflı işlemler yapabilmek, kendine özgü bütçe ve malvarlığına sahip olabilmek, kamulaştırma yapabilmek, bazı vergi muafiyetlerinden yararlanabilmek, yönetmelik yapabilmek gibi kamusal ayrıcalıklardan yararlanırlar. Bunların malları "kamu malı", gelirleri de "kamu geliri" statüsündedir ve kendilerine özgü kadrolarda kamu personeli istihdam edebilirler.
Kamu Tüzel Kişiliği Anayasa'da belirtilen kurum ve kuruluşlar	<p>Merkezi idare yani 'devlet tüzel kişiliği' bizzat Anayasa tarafından düzenlenmiştir. Bunun dışında kalan kamu tüzel kişileri ise Anayasa'nın 123. Maddesi'ne göre kanunla ya da kanunun açıkça verdiği yetkiyle kurulabilirler. Anayasa'da öngörülen genel kural böyle olmakla beraber bazı kurumların kamu tüzel kişiliğine sahip olduğu bizzat Anayasa tarafından belirlenmiştir. Bu kurumlar şunlardır:</p> <ul style="list-style-type: none"> Yerel yönetimler (il özel idareleri, belediyeler, köyler), Üniversiteler, TRT, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları. <p>Dikkat: YÖK, RTÜK, Kamu Denetçiliği Kurumu Anayasa'da ismen yer alan kuruluşlardır. Bunların da kamu tüzel kişiliği vardır. Ancak bu kurumların tüzel kişiliği Anayasa'da değil kendi özel kanunlarında belirtilmiştir.</p>
Kamu Tüzel kişiliği Olan kurum ve kuruluşlara örnekler	<p>Yerel yönetimler: Belediye, İl özel idaresi, Köy, Mahalli İdare Birlikleri</p> <p>Kamu Kurumları: Üniversiteler (vakıf üniversiteleri ve enstitüler dâhil), YÖK, TÜBİTAK, TRT, SGK, TCDD, DMO, GAP, BOTAŞ, Et ve Süt Kurumu, Türkiye İş Kurumu, OYAK, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı, Kalkınma Ajansları, Karayolları Genel Müdürlüğü, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, Orman Genel Müdürlüğü, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Türkiye Atom Enerjisi Kurumu, Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü, Anadolu Ajansı, TOKİ, TİKA, TCDD, Devlet Hava Meydanları İşletmesi, PTT...</p> <p>Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları: Ticaret, sanayi ve esnaf odaları, tabipler odası, eczacılar odası, mimarlar odası, barolar, Türkiye Barolar Birliği, Türk Tabipler Birliği, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, mühendis ve mimar odaları, ziraat odaları, noterlikler...</p> <p>Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar: RTÜK, SPK, BDDK, EPDK, Rekabet Kurumu, Kamu İhale Kurumu, Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, Nükleer Düzenleme Kurumu, Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu.</p>
Kamu Tüzel kişiliği Olmayan kurum ve kuruluşlara örnekler	İl genel idaresi, ilçe idaresi, Diyanet İşleri Başkanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, Devlet Denetleme Kurulu, Sayıştay, Fakülteler, Gelir İdaresi Başkanlığı, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, Meteoroloji Genel Müdürlüğü, TÜİK, Devlet Personel Başkanlığı...

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdakilerden hangisinin kamu tüzel kişiliği yoktur? (2006 İdari Yargı)

- A) Rekabet Kurumu
- B) Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
- C) Vakıf Üniversiteleri
- D) Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü
- E) Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu

ÇIKMIŞ SORU

Aşağıdaki kuruluşlardan hangisinin kamu tüzel kişiliği 1982 Anayasası'nda belirtilmemiştir? (2006 Kaymakamlık)

- A) Yükseköğretim Kurulu
- B) Köy
- C) Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları
- D) Üniversite
- E) Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu

1. İdarenin kuruluş ve görevlerine ilişkin aşağıdaki ilkelerden hangisi 1982 Anayasası'nda yer almaz? (2008 Kaymakamlık)

- A) İllerin idaresi yetki genişliğine dayanır.
- B) İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür.
- C) Bölgelerin idaresi yetki genişliğine dayanır.
- D) Kamu tüzel kişiliği ancak kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurulur.
- E) İdarenin kuruluş ve görevleri merkezden yönetim veya yerinden yönetim esaslarına dayanır.

2. I. İdarenin bütünlüğü
II. Yetki ve usulde paralellik
III. Kanuni idare
IV. Yetki genişliği

Yukarıdakilerden hangileri idarenin kuruluş ve görevlerine ilişkin Anayasal ilkeler arasında yer alır? (2009 KPSS)

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve IV
- E) I, III ve IV

3. 1982 Anayasası'nda idareye ilişkin aşağıdaki ilkelerden hangisi belirtilmemiştir? (2007 KPSS)

- A) Düzenli idare ilkesi
- B) İdarenin bütünlüğü ilkesi
- C) Yetki genişliği ilkesi
- D) Merkezden yönetim ilkesi
- E) Kanuni idare ilkesi

4. İdareyle ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? (2006 İdari Yargı)

- A) İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür.
- B) İdarenin kuruluş ve görevleri sadece merkezden yönetim esasına dayanır.
- C) İdarenin eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır.
- D) İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür.
- E) Kamu tüzel kişiliği ancak kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurulur.

5. Bazı kamu hizmetlerinin devlet tüzel kişiliği dışındaki kamu tüzel kişilerince yerine getirilmesi yöntemi aşağıdakilerden hangisidir? (2007 Kaymakamlık)

- A) Merkezi idarenin taşra örgütlenmesi
- B) Yerinden yönetim
- C) Hiyerarşi
- D) Yetki genişliği
- E) İdarenin bütünlüğü

6. I. Vali
II. Kaymakam
III. İl idare şube başkanı
IV. Emniyet müdürü

Yukarıdakilerden hangileri yetki genişliği ilkesi uyarınca merkezi idare adına merkeze danışmadan karar alabilir? (2010 KPSS)

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) I, II ve III
- E) I, II, III ve IV

7. Aşağıdakilerden hangisi idari fonksiyona dahildir? (2008 KPSS)

- A) TBMM Başkanının TBMM'nin olağanüstü toplantıya çağırılma istemini ret kararı
- B) Cumhurbaşkanının bir milletvekilini bakan olarak ataması
- C) Hâkimler ve Savcılar Kurulunun bir hâkimi Yargıtay üyesi seçme kararı
- D) Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulunun verdiği içtihatları birleştirme kararı
- E) Adalet Bakanının bir davaya ilişkin kanun yararına bozma isteminde bulunmasına dair kararı

8. Yetki genişliği ilkesiyle ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur? (2008 Kaymakamlık)

- A) Yetki genişliği il özel idaresi ve belediyelerin yönetiminde uygulanan bir ilkedir.
- B) Yetki genişliği ile yerinden yönetim birimlerinin özerk karar alma yetkisi bir ölçüde genişletilmektedir.
- C) Yetki genişliğinde yetkiyi kullanan idari birim, merkezî yönetimin idari vesayet denetimine tabidir.
- D) Yetki genişliği ilkesinde yetki devrinden farklı olarak ilgili idari birim kendisine devredilen yetkileri belirli bir süre ile sınırlı olarak kullanabilir.
- E) Yetki genişliğinde, yetki merkez adına ve millî bir kamu hizmetinin yürütülmesi için kullanılmaktadır.

9. I. İdari vesayet
II. Hiyerarşi
III. Yetkide paralellik

Yukarıdakilerden hangileri "idarenin bütünlüğü" ilkesini sağlamaya yöneliktir? (2007 Kaymakamlık)

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) I ve II
- E)

10. Aşağıdakilerden hangisi hiyerarşi yetkilerinden biri değildir? (2006 İdari Yargı)

- A) Astın yerine işlem yapma
- B) Astın işlemlerini kaldırma
- C) Asta disiplin cezası verme
- D) Asta emir verme
- E) Astın hizmet yerini değiştirme

11. I. Konusu suç teşkil eden emir hiçbir suretle yerine getirilmez.
II. Anayasa hükümlerine aykırı emir, yazı ile yenilense bile yerine getirilmez.
III. Yönetmelik hükümlerine aykırı emir, memur tarafından yerine getirilmemeli, aykırılık emri verene bildirilmelidir.
IV. Israr edilen ve yazı ile yenilenen emri yerine getiren memur, emrin yerine getirilmesinden sorumlu değildir.

Kanunsuz emir ile ilgili yukarıdaki ifadelerden hangileri yanlıştır? (2012 KPSS Alan)

- A) Yalnız II
- B) Yalnız IV
- C) I ve II
- D) I ve IV
- E) II ve IV

12. Aşağıdakilerden hangisi idari vesayet yetkisinin özelliklerinden biri değildir? (2002 KPSS)

- A) Uygulanması için kanunla önceden düzenlenmiş olması
- B) Anayasada açıkça belirtilmiş olması
- C) Vesayet ilişkisinde iki ayrı kamu tüzel kişiliğinin söz konusu olması
- D) Üzerinde vesayet yetkisi uygulanan kurumun işleminin yerindelik açısından da denetlenmesi
- E) Hem organlar hem işlemler üzerinde uygulanabilmesi

13. Aşağıdakilerden hangisi kural olarak idari vesayet yetkisinin kapsamı içinde değildir? (2008 İdari Yargı)

- A) Yerinden yönetim kuruluşunun işleminin yürürlüğe girmesini engellemek
- B) Yerinden yönetim kuruluşunun işlemini hukuka uygunluk yönünden denetlemek
- C) Yerinden yönetim kuruluşunun işlemini değiştirmek
- D) Yerinden yönetim kuruluşunun işlemini iptal etmek
- E) Yerinden yönetim kuruluşunun işleminin uygulanmasını ertelemek

14. Bir ilçe belediye meclisi, belediyeye verilen görevlerle ilgili olmayan siyasal konularda karar alır ise, aşağıdakilerden hangisinin başvurusu üzerine Danıştay kararı ile feshedilir? (2006 Adli Yargı)

- A) Vali
- B) İçişleri Bakanı
- C) Belediye başkanı
- D) Kaymakam
- E) Belde sakinlerinden biri

15. Türkiye Cumhuriyeti İdari Teşkilatı içinde yer alan aşağıdaki idarelerden hangisi kamu tüzel kişiliğine sahip değildir? (2011 KPSS Alan)

- A) Elazığ Barosu
- B) Konya'nın Çumra ilçesine bağlı Alibeyhüyükü Belediyesi
- C) Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
- D) Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü
- E) Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü

16. Aşağıdakilerden hangisi kamu tüzel kişilerinden biri değildir? (2007 Adli Yargı)

- A) Tütün ve Alkollü İçkiler Piyasası Düzenleme Kurumu
- B) TRT
- C) Emniyet Genel Müdürlüğü
- D) K vakfı tarafından kurulmuş vakıf üniversitesi
- E) TCDD

17. Aşağıdakilerden hangisinin kamu tüzel kişiliği vardır? (2008 Kaymakamlık)

- A) Diyanet İşleri Başkanlığı
- B) Ticaret ve sanayi odaları
- C) Devlet Denetleme Kurulu
- D) İl genel idareleri
- E) Bakanlıklar

18. Aşağıdakilerden hangisi, devlet tüzel kişiliği dışında ayrı bir tüzel kişiliğe sahiptir? (2006 İdari Yargı)

- A) Bakanlıklar
- B) Devlet Denetleme Kurulu
- C) Köy
- D) Jandarma Genel Komutanlığı
- E) İlçe

19. Aşağıdakilerden hangisinin kamu tüzel kişiliği yoktur? (2006 İdari Yargı)

- A) Rekabet Kurumu
- B) Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
- C) Vakıf Üniversiteleri
- D) Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü
- E) Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu

20. Aşağıdaki kuruluşlardan hangisinin kamu tüzel kişiliği 1982 Anayasası'nda belirtilmemiştir? (2006 Kaymakamlık)

- A) Yükseköğretim Kurulu
- B) Köy
- C) Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları
- D) Üniversite
- E) Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu

21. I. Mali denetimi güçleştirmesi
II. Bürokrasi ve kırtasiyeciliği artırması
III. Ülkenin farklı bölgeleri arasında dengesizliğe yol açması

Yukarıdakilerden hangileri idare hukuku literatüründe yerinden yönetimin sakıncaları arasında yer alır? (2023 Kaymakamlık)

- A) Yalnız III
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

22. Merkezden yönetimin özellikleriyle ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? (2022 Kaymakamlık)

- A) Sunulacak kamu hizmetleri merkezi idarenin taşra teşkilatlarında planlanır ve düzenlenir.
- B) Kamu hizmetlerinin yürütülmesi görevini merkezi idare üstlendiği için hizmetlerin gelir ve giderleri merkezi bütçede toplanır.
- C) Merkezi idarenin taşra teşkilatındaki görevliler, merkezin emir ve talimatlarıyla bağlıdır.
- D) Merkezi idare bir bütündür ve merkezi idare içindeki bütün görevliler hiyerarşik bir düzen içinde sıralanmıştır.
- E) Merkezden yönetimde tek tüzel kişilik, devlet tüzel kişiliğidir.

23. İdarenin bütünlüğünü sağlamaya yönelik getirilmiş hukuki araçlar aşağıdakilerden hangisidir? (2022 Kaymakamlık)

- A) Yetki genişliği - İdari Vesayet
- B) Yetki saptırması - Yetki genişliği
- C) Hiyerarşi - Ademimerkeziyet
- D) İdari vesayet - Hiyerarşi
- E) Ademimerkeziyet - İdari vesayet

24. "İdarenin ajanı bulunan Kaymakam, üst merdin amme hizmeti ile ilgili olan ve özel menfaatini de ihlal etmeyen tasarruflarına karşı dava açamaz." **Bir Danıştay kararından alınan bu ifadeye işaret edilen dava açma yasağı, aşağıdaki idare hukuku kavramlarından hangisiyle doğrudan ilgilidir?** (2022 Kaymakamlık)

- A) Hiyerarşi
- B) İcrailik
- C) İdari vesayet
- D) Hukuka uygunluk karinesi
- E) Takdir yetkisi

25. 1982 Anayasası'nda yer alan "Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir devlet yetkisi kullanamaz." **ifadesi aşağıdaki ilkelere hangisine işaret eder?** (2022 Kaymakamlık)

- A) Eşitlik
- B) İdarenin kanuniliği
- C) Sosyal devlet
- D) Merkezden yönetim
- E) İdarenin bütünlüğü

26. İçişleri Bakanlığı ile yukarıdakilerden hangileri arasında hiyerarşi ilişkisi bulunur? (2021 KPSS Alan)

I. Samsun Emniyet Müdürlüğü

II. Çorum İl Özel İdaresi

III. Özükvak Belde Belediyesi

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

27. Aşağıdaki düzenleyici ve denetleyici kurumların hangisine 1982 Anayasası'nda da yer verilmiştir? (2020 Kaymakamlık)

- A) Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
B) Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
C) Kişisel Verileri Koruma Kurumu
D) Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
E) Sermaye Piyasası Kurulu

28. Yetki genişliği ilkesiyle ilgili yukarıdaki ifadelerden hangileri doğrudur? (2020 Kaymakamlık)

- I. 1982 Anayasası ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nda düzenlenmiştir.
II. Merkezi idare adına milli kamu hizmetlerinin yerine getirilmesi amacıyla tanınmıştır.
III. Kural olarak vali ve kaymakamlara tanınmıştır.
A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

29. Aşağıdakilerden hangisi amirin kural olarak sahip olabileceği hiyerarşik yetkilerden biri değildir? (2019 KPSS Alan)

- A) Üstün, astın işlemini ilgilinin bir başvurusu olmadan da denetleyebilmesi
B) Üstün, astın işlemini yerindelik yönünden de denetleyebilmesi
C) Üstün, asta ceza vermesi, atama yapması
D) Astın yerine geçerek işlem yapması
E) Üstün, astın işlemini geri alabilmesi

30. Aşağıdakilerden hangisi 1982 Anayasa'sında düzenlenmiş olup kamu tüzel kişiliğini haiz değildir? (2018 E-Sayıştay)

- A) Mahalli idare
B) Üniversite
C) Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu
D) Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu
E) Diyanet İşleri Başkanlığı

CEVAP ANAHTARI

1. C	7. C	13. C	19. D	25. B
2. E	8. E	14. B	20. A	26. A
3. A	9. D	15. E	21. C	27. A
4. D	10. A	16. C	22. A	28. B
5. B	11. A	17. B	23. D	29. D
6. A	12. D	18. C	24. A	30. E

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM İDARENİN İŞLEMLERİ

Kamu yararı amacı ile idari fonksiyonun yerine getirilmesi için yapılan kamu hukuku işlemlerine idari işlem denir. İdari işlemler, yetkili idari makamların, kamu gücünü kullanarak, idare işlevlerine ilişkin olmak üzere, idare hukuku esaslarına göre aldıkları, kişiler yönünden idari alanda hak ve yükümlülükler (statüler) doğuran, kesin ve uygulanabilir özellikleri olan tek yanlı irade açıklamaları idari işlemdir.

Böylelikle idare, yaptığı irade açıklamaları ile hukuk âleminde **sonuçlar** yaratır. Bu işlemlerin en belirleyici özelliği, idarenin sahip olduğu **üstün yetki ve ayrıcalıklar** kullanılarak yapılmasıdır. Nasıl ki yasama fonksiyonu, yasama işlemleri ile yargı fonksiyonu yargı işlemleriyle yerine getiriliyorsa, idari fonksiyon da idari işlemlerle yerine getirilir. Kamu gücü ile yapılması idari işlemlerin en belirgin özelliğidir. İdari işlemlerle hukuk düzeninde yeni bir durum yaratılması veya mevcut bir normun değiştirilmesi ya da kaldırılması amaçlanır.

İdarenin işlemleri, tek taraflı işlemler ve iki taraflı işlemler (idai sözleşmeler) olarak ikiye ayrılır. Bu bölümde idarenin tek taraflı işlemleri incelenecektir. İdarenin iki taraflı işlemleri ileriki bölümlerde idarenin sözleşmeleri başlığı altında ele alınacaktır.

DİKKAT

İdari işlemler, yürütme ve uzantısı olan idari kurumların yaptığı işlemler olmakla beraber aynı zamanda **Yasama** ve **Yargı organlarının** da kendi gereksinimlerine dönük idari işlemleri olabilir. Örneğin milletvekillerinin aylıklarının hesaplanarak bordrolarının yapılması yasanın idari işlemidir. Mahkeme başkanının görevli memurlar arasında görev dağılımı yapması yargının bir idari işlemidir.

1. İDARİ İŞLEMLERİN ÖZELLİKLERİ

1. TEK YANLILIK

İdari kararlar tek yanlıdır. Yani ilgisinin rızasına ve muvafakatine (iznine) tabi değildir. İdari işlemler, ilgililerin rıza ve muvafakati olmasa dahi, idarenin tek yanlı irade açıklaması ile ilgililerin hukuki durumlarını değiştirebilir veya ortadan kaldıracaktır.

2. İCRAİLİK - ETKİLİLİK

İdari kararlar icraidir. İdari işlemler muhatapları üzerinde, ayrıca başka işlemin varlığına gerek olmaksızın, doğrudan doğruya hukuki sonuçlar doğurur. Yani idari karar alınmakla birlikte araya başka bir işlem girmeksizin kişiler üzerinde ve hukuk âleminde **sonuçlarını** doğurur. İdari işlemlerin icrai karar olma özellikleri, bu kararların kamu yararı amacına yönelik olmalarından ve alınmalarında kamu gücüne dayanmasından kaynaklanmaktadır.

Özel hukukta, "irade serbestisi" ve "eşitlik" ilkesi geçerlidir. Bir sözleşmenin meydana gelebilmesi için iki tarafın birbirine uygun serbest iradelerinin uyuşması gerekir. Fakat kamu hukukunda idare, bir idari kararı almak için ilgili kişinin rızasını almak zorunda değildir. Çünkü idari karar, idarenin tek yanlı irade açıklamasıyla oluşur ve tamamlanır. İdare, belli bir konuda iradesini açıklar ve bu irade, ilgili kişi tarafından kabul edilmesine gerek olmaksızın hukuk düzeninde değişikliğe yol açar, hukuki bir sonuç doğurur.

DİKKAT

Ancak bazı idari kararların icrai olmadığını da belirtmek gerekir. Genelde "**hazırlık işlemleri**" ya da "**ön işlemler**" böyledir. Bunlar hukuk âleminde başlı başına bir etki yaratmazlar. Tutanaklar, raporlar, görüşler, teklifler, bilgi istemeler, bilgilendirmeler, niyetler, dilekler, beyan edici karar, projeler gibi. İptal davasına konu olabilecek işlemler "**kesin, yürütülmesi zorunlu ve icrai işlemler**dir. **Hazırlık işlemlerine**, tekemmül etmemiş (tamamlanmamış) işlemlere karşı dava açılamaz.

İdari işlem ilgisinin rızası olmaksızın hukuki sonuçlarını doğurur. Bu onun icrailik özelliğinden kaynaklanmaktadır. Hukuk alanında meydana gelen bu değişiklikler maddi alanda her zaman değişiklik yapmaz. İdarenin bu durumda değişikliğin sonuçlarını **maddi âleme** aktarması gerekir. İdarenin bu amaçla yaptığı eylemler **re'sen icra** olarak adlandırılır. İdarenin aldığı kararları, başka bir kararın araya girmesine ihtiyaç duymadan, bizzat kendisinin uygulayabilmesi olarak da adlandırılan "re'sen icra" hukuk âleminde doğan bir işlemin maddi âleme aktarılmasını ifade eder. Dolayısıyla, icrailik kararın oluşmasına ilişkin iken, re'sen icra kararın uygulanmasına ilişkindir. Örneğin; memura verilen maaş kesme cezasında, kararın alınması ve tebliğ edilmesi ile icrailik gerçekleşir, maaş kesintisinin fiilen uygulanması ile de re'sen icra gerçekleşmiş olur.

Bazı durumlarda idarenin re'sen icra yetkisi yoktur. İdarenin re'sen icra yetkisine sahip olmadığı durumlarda, adli veya icrai makamlara başvurması gerekmektedir. Örneğin